తమసోమా జ్యోతిర్గమయ

"ఎవరూ? గోపాలం నువ్వేటోయ్? అలా చూడకుండానే వెళ్ళిపోతున్నావ్?"

తల వంచుకొని అన్యమనస్కంగా నడుస్తున్న గోపాలరావు ఉలిక్కిపడి నడకకు బ్రేకు పడ్డట్టు ఆగిపోయాడు.

పచ్చగా, పొట్టిగా, లావుగా, గుండ్రంగా ఉన్న ఆ విగ్రహం ఒక ఒకదానిమీద ఒకటి మూడు సున్నాలు చుట్టినట్టుంది. షర్టు లేకుండా కప్పుకున్న పచ్చని శాలువా లోంచి తొంగిచూస్తోంది బొజ్జ. మోకాళ్ళవరకు ధోవతి, చేతులకు సింహతలాటాలు, లలాటంమీద కుంకుమబొట్టు. చేతిలో పంచాంగం. ఆయన్ను చూస్తుంటే అంత విసుగు లోనూ గోపాలానికి నవ్వాలనిపించింది.

"ఏమిటోయ్! అలా కొత్త వాణ్ణి చూస్తున్నట్లు చూస్తున్నావ్? నాన్నగారు కులాసాగా ఉన్నారా?"

"ఆఁ... అబ్బే ఏం లేదండీ! ఏదో పరధ్యానంగా ఉన్నానంతే. నాన్నగారు మిమ్మల్ని అప్పుడప్పుడూ తలుస్తూనే ఉంటారు."

'నాకూ నాన్నగారిని చూడాలని ఉందోయ్. ఈమధ్య బొత్తిగా తీరిచావడంలేదు.'

'ఎందుకు తీరుతుంది. నాన్నగారు రిటైర్ అయాక ఇంటి పరిస్థితులు మీకు తెలియకపోతేగా?' మనస్సులోనే అనుకున్నాడు గోపాలం.

వెంకట సుబ్బావధానులు మంచి సిద్ధాంతిగా ఆఫీసర్ల ఇళ్ళలో నయితేనేం, మంత్రుల ఇళ్ళలో నయితేనేం, ఏ శుభ కార్యం జరిగినా అవధాన్లకు పిలుపు వస్తుంది. జాతకాలు వ్రాయటంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి అనిపించుకున్నాడు. మొత్తంమీద మంచి రాబడితోపాటు పదిమందిలో పలుకుబడి కూడా సంపాదించుకున్నాడు. పిల్లలందర్నీ మంచి చదువులు చదివించి ఉద్యోగాల్లో పెట్టాడు.

"నాన్నగారి ఆరోగ్యం ఎలా ఉంది? నీ చదువు పూర్తయిందా?" తెచ్చిపెట్టుకున్నట్లుంది ఆ స్వరంలో ఆప్యాయత.

"నాన్నగారికి ఒంట్లో అంత బాగా ఉండటంలేదు. నేను బి. ఏ. పూర్తి చేశాను. ఫస్టు క్లాసులో పాసయాను. ఆరు నెలలుగా ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసినా నాకు ఉద్యోగం

దొరకలేదు. నాన్నగారికి ఇదో దిగులు?" దిగులుగా అన్నాడు గోపాలం.

"దిగులుపడి చేసేదేముంది ? అన్నీ తెలిసిన నాన్న గారు యింత చిన్న విషయాలకు దిగులుపడటం ఏమిటి?" వేదాంతిలా ముఖంపెట్టాడు సిద్ధాంతి.

గోపాలానికి వళ్ళు మండింది. 'ఈ వూరు వచ్చిన కొత్తలో మీరు గడిపిన జీవితాన్ని ఒకసారి గుర్తుచేసుకోండి' అనాలనిపించింది గోపాలానికి. అప్పుడు తనకు పన్నెండు సంవత్సరాల వయస్సుండవచ్చును. దిగాలుపడి కూర్చుంటే, నాన్నగారు ఆయనకు ధైర్యం చెప్పటం ఇప్పటికీ కళ్ళకు కట్టినట్లుంది.

"అన్నీ తెలిసినవారికి జీవిత సమస్యలు ఉండవా?"

"ఉంటాయనుకో దిగులుపడి చేసేదిమాత్రం ఏముంది? 'ప్రాప్తవ్య మర్థం లభ్యతే మనుష్యః దేవోఽపితం లంఘయితుం నశక్తః!'' అన్నాడు అవధానులు అరమోడ్పు కన్నులతో, కుడిచేతిని గాలిలోకి విసురుతూ.

'నాకు సంస్కృతం బాగా రాదు. అర్థం సెలవిస్తారా' అన్నాడు వళ్ళు మండిన గోపాలం.

"తప్పక! విను; అంటే మానవుడు తను పొందవలసిన వస్తువును తప్పక పొందును. దానిని భగవంతుడు కూడా ఆపలేడు" సిద్ధాంతి స్వరంలో తన్మయత్వం నిండివుంది.

'అంటే మనకు ప్రాప్తం ఉన్నది దానంతట అదే ప్రాప్తం అవుతుందంటారు ? అలా లేకపోతే భగవంతుడు కూడా ఏమీ చెయ్యలేడంటారు ?'

"అవునోయ్ గోపాలం!" సిద్ధాంతిగారు సగర్వంగా చిరునవ్వుతో అన్నారు.

'అంటే భగవంతుడు ఒక వ్యక్తిని బాగుచెయ్యలేడన్న మాట! మరి భగవంతుడు చెయ్యగలిగిందేమిటో సెలవిస్తారా?' గోపాలం కూడా చిరునవ్వుతోనే ప్రశ్నించాడు.

సిద్ధాంతిగారు కొంచెం తికమకపడ్డారు. బొడ్లోనుంచి బంగారం పొదివిన పొడుంకాయ తీసి, ఇంత పొడుం అర చేతిలో వేసుకొని గట్టిగా పీల్చాడు.

"ఎక్కడిదాకా వెళుతున్నావ్ ?" అన్నాడు సిద్ధాంతి మాట మారుస్తూ.

"అనాదినుంచి అనంతంలోకి" అన్నాడు గోపాలం సిద్ధాంతివైపు చూస్తూ.

గోపాలం మాటల్లోని వ్యంగ్యాన్ని గుర్తించని సిద్ధాంతి ఫక్కున నవ్వాడు. 'భలే మాట్లాడుతావోయ్ గోపాలం! ఇన్ని మాటలు ఎప్పుడు నేర్చావ్?' అరచేతిలో మిగిలిపోయిన ముక్కుపొడుం గట్టిగా ఎక్కించాడు. చేతులూ, ముక్కూ శాలువతో తుడుచుకున్నాడు.

"తమరు ఎక్కడనుంచీ ఎక్కడిదాకా?"

'నేనా? కలెక్టరుగారింటినుంచి వస్తున్నాను. నలుగురు ఆడపిల్లల తరువాత ఓ వంశోద్ధారకుడు జన్మించాడోయ్. ఆ కుఱ్ఱాడి జాతకం రాసివస్తున్నాను. బ్రహ్మాండమైన అదృష్టజాతకుడులే. జాతకం అంటే అలా ఉండాలి! తొంభై సంవత్సరాలు జీవిస్తాడు. మహారాజ వైభవం అనుభవిస్తాడు. పద! నడుస్తూ మాట్లాడుకుందాం' అన్నాడు సిద్ధాంతి.

ఎక్కడికని అడక్కుండానే గోపాలం అవధాన్లను అనుసరించాడు.

గోపాలానికి ఇవ్వాళ అవధానుల్ని ఒక పట్టాన వదిలిపెట్టాలనిపించటంలేదు. తనకు వేరే పనిలేదు. ఏదో ఉబుసుపోకకోసం అలా నడిచి వెళుతున్నాడు. భవిష్యత్తును గురించిన ఆలోచన ఓవైపు పురుగులా తొలుస్తూనే ఉంది.

'అయితే పండిట్ జీ! కలెక్టరుగారబ్బాయి అదృష్టజాతకుడంటారు? ఒకవేళ మీ జాతకం... ?'

'ఆఁ ఆఁ ఎంతమాట! నేను వ్రాసిన జాతకాన్నే సందేహిస్తున్నావా ?' తీవ్రంగా ఉంది అవధానుల స్వరం.

'ఇప్పుడు మర్చిపోయారేమో! నాన్నగారితో కూడా అలాగే అనేవారు. నాకూ బ్రహ్మాండమైన జాతకం వ్రాశారు. నేను చాలా గొప్ప హోదాలో ఉంటానని వ్రాశారు' అన్నాడు గోపాలం సిద్ధాంతి మొహంలోకిచూస్తూ.

'ఏం ? ఇప్పుడు మాత్రం నీకొచ్చిన కష్టం ఏమిటీ ? అప్పుడే నీ జీవితంలో ఎంతభాగం అయిందని నా జాతకం తప్పంటావు ? అలా చూస్తుండు అదృష్టదేవత నిన్ను వరిస్తుందో లేదో !' గోపాలాన్ని మందలిస్తూ అన్నాడు సిద్ధాంతి.

'ఎప్పుడో వరించింది దురదృష్టదేవత' గొణుక్కున్నాడు గోపాలం తనలో తనే మాట్లాడుకుంటున్నట్లు.

ఇద్దరూ మౌనంగా నడుస్తున్నారు.

'కలెక్టరుగారి అబ్బాయి మీరు వ్రాసిన జాతకంప్రకారం తొంబయ్ ఏళ్ళు బ్రతికితీరాలంటారు?' మౌనభంగంచేస్తూ ప్రశ్నించాడు గోపాలం.

"అవును" శాంత గంభీర స్వరంతో పలికాడు అవధానులు.

"ఒకవేళ పురుడు కూడా వెళ్ళకుండానే చనిపోతే?"

'అలా జరగటానికి వీల్లేదు. ఆ సమయం రాకుండా యెన్ని గండాలు వచ్చినా బ్రతికితీరాల్సిందే' ఖచ్చితంగా అన్నాడు అవధాన్లు.

"అయితే గురూజీ! అకాల మృత్యువు అని దేన్నంటారో కొంచెం సెలవిప్పిస్తారా?"

సిద్ధాంతి కొంచెం ఖంగారుపడ్డాడు. దూరంగా రోడ్డు మీద దేన్నో చూస్తున్నట్లూ, గోపాలం మాటల్ని వినిపించుకోనట్లూ నడుస్తున్నాడు.

"ఆ సమయం వస్తే చావునుంచి ఎవరూ తప్పించుకో లేరంటారు? అవునా ?" రెట్టించాడు గోపాలం కయ్యానికి కాలు దువ్వుతున్నట్లు.

"అవును! స్పష్టంగా వ్రాసిపెట్టివుంది. 'నా కాలే మ్రియతే కశ్చిత్ ప్రాప్తకాలే న జీవతి."

"అంటే నాకు జ్వరం వచ్చిందనుకోండి. ఆ జ్వరంతోనే నేను చావాలని వ్రాసి పెట్టి ఉంటే, లక్ష ప్రయత్నాలూ నిరుపయోగం అంటారు?"

"అంతే నాయనా! అంతే! మనచేతుల్లో ఏముంది? మానవ మాత్రులం. మన ప్రయత్నాలు ఆ లీలామయుని నిర్ణయం ముందు ఏపాటివి?"

'రెండు సంవత్సరాలక్రితం మీ రెండోవాడికి జబ్బు చేస్తే డాక్టర్ నాయర్ దగ్గరకు పరుగెత్తారేమండి? డాక్టరు కాళ్ళమీదపడి మీ బిడ్డ ప్రాణాల్ని కాపాడమని ఏడ్చారట? అన్నీ తెలిసిన మీరే మానవమాత్రుణ్ణి బిడ్డ ప్రాణాలు కాపాడమని వేడుకోవటం ఏమిటి?'

అవధాన్లు పని కుడితిలోపడ్డ ఎలుక చందమైంది.

"ఉద్యోగినం పురుషసింహ ముపైతి లక్ష్మి. మన ప్రయత్నం మనం చెయ్యాలి నాయనా!"

గోపాలం ఫక్కున నవ్వాడు. సిద్ధాంతి నడుస్తూ నడుస్తూ ఠక్కున ఆగిపోయాడు.

"నడవండి సిద్ధాంతిగారూ! నడుస్తూనే మాట్లాడుకో వచ్చు" చిరునవ్వుతో అన్నాడు గోపాలం.

ఈ కుర్రకుంకలతో వాగ్వివాదం పెట్టుకోవడం అంత బుద్ధితక్కువ పని మరొకటిలేదు. ఈ కాలం కుర్రాళ్ళు! రామ రామ! బొత్తిగా పాపభీతి లేకుండా పోతోంది. ఏం చదువులో ఏమిటో? నానాటికీ నాస్తికుల సంఖ్య పెరిగి పోతోంది.

"ఏమిటండీ గురువుగారూ ఆలోచిస్తున్నారు? అదిగో, ఆ పిల్ల చంకలోవున్న మేకపిల్ల ఎంత అందంగా ఉందో చూడండి!"

'ఆఁ ఆఁ అవునవును!' అనేశాడు సిద్ధాంతి గోపాలం ధోరణి అర్థంగాక.

"ఆ మేకపిల్లకు మరో ఆరు నెలలకు చావు వ్రాసిపెట్టి ఉందనుకోండి. ఈ మధ్యకాలంలో ఎవరూ దాన్ని చంపలే రంటారు ?"

'శివుడాజ్ఞ లేనిదే చీమైనా కుట్టదు నాయనా!'

'అలాగే అయితే ఇప్పుడే దాన్ని కొని మీ కళ్ళముందే చంపేస్తాను, దానికేమంటారు?' గోపాలం సిద్ధాంతి మొహం లోకి దీక్షగా చూశాడు. ఈ దెబ్బతో సిద్ధాంతికి నాలుక పిడచకట్టుకుపోదే ? అనుకున్నాడు.

సిద్ధాంతి మొహంలో గాంభీర్యంతో మిళితమైన చిరునవ్వు వెలిసింది.

'దానికి ఈనాటితో కాలం తీరిపోతే నీకు అలాంటి బుద్ధి పుట్టిస్తాడు పరమశివుడు' అంటూ ఇంత ముక్కుపొడుం చిటికెలోకి తీసుకొని గట్టిగా ఎక్కించాడు. ముక్కుకొనను అరచేత్తో రుద్దుకొన్నాడు. అది చూసిన గోపాలానికి కడుపులో దేవినట్లయింది.

" తాదృశీ జాయతే బుద్ధిః యాదృశీ భవితవ్యతాః " అన్నాడు సిద్ధాంతి ముక్కు తుడుచుకున్న చేతిని శాలువాకు తుడుచుకుంటూ.

'ఎలా వ్రాసిపెట్టి ఉంటే అలాగే మన బుద్ధి మనచేత చేయిస్తుందంటారు?'

'కరెక్ట్' సిద్ధాంతి ఉత్సాహంగా అన్నాడు.

'అంటే బుద్ధి స్వతంత్రంగా పనిచెయ్యదన్నమాట. మానవుడు చేసే పనులకు అతడు బాధ్యుడు కాదన్నమాట. అంటే మనిషి చేసే పాపపుణ్యాలకు సంజాయిషీ అతను చెప్పుకోనక్కరలేదు. ఇది చెయ్యి! అది చెయ్యకు! అనే నీతిబోధలూ, ధర్మశాస్త్రాలూ, న్యాయశాస్త్రాలూ అన్నీ నిరర్థకాలేనన్నమాట!'

సిద్ధాంతి దిక్కులుచూస్తూ నడుస్తున్నాడు. కొంచెం నడకవేగం కూడా పెంచాడు. గోపాలం కూడా వేగంగా నడుస్తూ అన్నాడు.

'సిద్ధాంతిగారూ, నాకో చిన్న సందేహం కలుగుతోంది'

'ఏమిటో అది ?' విసురుగా అన్నాడు సిద్ధాంతి.

"మానవుని బుద్ధి స్వతంత్రంగా పనిచెయ్యదుకదా? అది భగవంతుని నిర్ణయానికి బద్ధమై నడుస్తుందికదా? అలాంటప్పుడు భగవంతుడు అందరిచేతా మంచి పనులే ఎందుకు చేయించడో ?"

సిద్ధాంతికి చిర్రెత్తుకొచ్చింది. జవాబు తోచక తికమక పడ్డాడు.

"ఏమయ్యా గోపాలం? నువ్వేనాడయినా గుడి కెళ్ళిన పాపాన పోయావా ?" సిద్ధాంతి స్వరంలో తిరస్కారం కొట్టొచ్చినట్లు వినిపించింది.

గోపాలం పకపక నవ్వాడు. 'ఎందుకండీ అంత చిరాకు? నేను అడిగినదానికి మీరు జవాబివ్వనే లేదు. పోనివ్వండి. నేను మీ ప్రశ్నకు జవాబిస్తాను. చిన్నప్పుడు అమ్మతో ప్రతి శనివారం ఆంజనేయస్వామి గుడికి వెళ్ళేవాణ్ణి. ఎందుకో తెలుసా ? ప్రసాదంకోసం. ఊః హూ తెలిశాక ఎన్నడూ వెళ్ళలేదు. నామనస్సు ఇంకా నిర్మలంగానే ఉంది. దేవాలయానికి వెళ్ళి పాపాలను ప్రక్షాళనం చేసుకోవలసిన అవసరం ఇంకా కలగలేదు' గోపాలం ఆవేశంగా అనేశాడు.

'అంటే నీ ఉద్దేశం ? గుడికి వెళ్ళేవాళ్ళంతా పాపాలు చేసినవాళ్ళనేనా ?' అవధాని స్వరంలోని తీవ్రతకు గోపాలం ఓ నిముషం ఆగి మళ్ళీ నడక సాగించాడు.

" నేనలా అనలేదే ? కాని ఎక్కువమంది అలాంటి వారనే నా అభిప్రాయం. కొంతమంది కోర్కెలు తీర్చమని వెళ్ళితే, కొంతమంది కష్టాలు తీర్చమని వెళతారు. కేవలం భక్తిభావంతో వెళ్ళేవాళ్ళు ఎంతమంది ఉంటారు చెప్పండి?"

"ఏమో నాకేం తెలుసూ! అదీ నువ్వే చెప్పూ!" వత్తి రాగం తీస్తూ అన్నాడు సిద్ధాంతి.

గోపాలానికి నవ్వొచ్చింది. నవ్వితే అవధాని మరీ ఉలుక్కుంటాడని వచ్చే నవ్వును పెదవులమధ్య బంధించాడు.

'ఇవ్వాళ తమరిదగ్గర చాలా ముఖ్య విషయం నేర్చుకున్నాను. ఆజన్మాంతం మీకు కృతజ్ఞుడనై ఉంటాను' అన్నాడు గోపాలం మామూలుగానే. కాని సిద్ధాంతికి ఆ స్వరంలో వ్యంగ్యం విన్పించింది.

" ఏవిఁట్టో అదీ !" ప్రతి అక్షరం ఒత్తిపలికాడు.

" పాపం చేసిన వ్యక్తి బాధపడనక్కరలేదు, భగవంతునికి కూడా భయపడనక్కరలేదు. "

సిద్ధాంతి ఠక్కున ఆగిపోయాడు. ఓ నిముషం ఆశ్చర్యంగా గోపాలం మొహంలోకి చూశాడు.

" రామ! రామ! నేను అలాగన్నానా ?"

'ఇంతకుముందే కదండీ అన్నారు; బుద్ధి స్వతంత్రమైంది కాదనీ. అంతకుముందే వ్రాసిపెట్టిన ప్రకారమే ఆ

కథా నిలయం
514
శ్రీకాకుళం

బుద్ధి నడుస్తుంది నీకు! పుణ్యం చేయించినా, పాపం చేయించినా ఆ పరమాత్ముడే కాబట్టి మానవుడు ఎందుకు భయపడాలి?'

"మీలాంటి నాస్తికులకు ఎలా సమాధానాలు చెప్పాలో నాకు తెలియదు. మేము మా గురువులు చెప్పినదాన్ని నమ్మాం. అంతేకాని మీలా కుంటి ప్రశ్నలు వెయ్యలేదు" అన్నాడు అవధాన్లు అంతకంటే ఏం అనాలో తోచక.

"అరే! మాటల్లో చాలా దూరం నడిచాం. అలా పబ్లిక్ గార్డెన్ లోకి వెళ్ళి కాసేపు కూర్చుందాం పదండి!" అన్నాడు గోపాలం. మనస్సు బాగాలేని తనకు మంచి కాలక్షేపమే దొరికింది.

"ఎందుకు నాయనా, నీ ప్రశ్నలతో నా ప్రాణాలు తోడెయ్యడానికా?'' అవధాన్ల జవాబుకు గోపాలం ముసి ముసిగా నవ్వుకున్నాడు.

ఇంతలో ఏదో శవం ఎదురయింది. శవవాహకులు 'హరేరామ హరేరామ' అంటున్నారు. కొందరి మొహాల్లో విషాదం అలుముకొని ఉంది. చనిపోయిన వాని కొడుకు నిప్పుకుండ పట్టుకుని తలవంచుకొని నడుస్తున్నాడు.

" అట్లా ఎదురెళతావేం? కొంచెం తప్పుకో!" అంటూ అవధానులు గోపాలం రెక్క పట్టుకొని పక్కకు లాగాడు.

అవధానులు పేవ్ మెంటు మీద ఓరగా నిల్చొని, కళ్ళు మూసుకుని భగవంతుని ధ్యానించాడు. 'భగవాన్! ఈ మృతుని ఆత్మకు శాంతి కలుగునట్లు చెయ్'.

గోపాలం అవధాన్లనే చూస్తూ నిల్చున్నాడు. చావు బ్రతుకుల గురించి ఎన్నో ప్రశ్నలు తలెత్తాయి. బ్రతుకులో ఉండి, చావులో లేనిది ఏమిటి? అంతవరకు ప్రవహించే అంతర్వాహిని ఒక్కసారిగా యెలా ఎండిపోతుంది? ఆ చైతన్యస్రవంతి అకస్మాత్తుగా యెలా గడ్డకట్టుకు పోతుంది? బ్రతుకులో ఉన్న సమస్యలూ, బాధలూ చావులో ఉండవు. కాని మానవుడు చావంటే ఎందుకు భయపడతాడో? బహుశా తను లేని ఈ ప్రపంచాన్ని ఊహించుకొని సహించలేక నేనేమో?

"ఇవ్వాళ ముక్కోటి ఏకాదశి! ఎంత పుణ్యం చేసుకుంటే ఇవ్వాళ చావు లభిస్తుంది!" తన్మయత్వంతో అన్నాడు అవధాన్లు.

"అదేంటండోయ్! ఆ చావు మీకే లభించినంత ఆనంద పడిపోతున్నారు" అనేసి గబుక్కున నాలుక కరచుకున్నాడు గోపాలం.

అవధాన్లు చురచురా చూశాడు గోపాలం మొహంలోకి.

గోపాలం తన చూపుల్ని మరో వైపుకు తిప్పుకున్నాడు. సిద్ధాంతి కోపాన్ని గమనించనట్లే అన్నాడు. 'అయితే గురువుగారూ! ఇవ్వాళ చనిపోయినవాళ్ళ ఆత్మ తిన్నగా వైకుంఠానికే వెళుతుందంటారు? అవునా?'

ఆ ప్రశ్న మళ్ళీ సిద్ధాంతిని తన్మయంలోకి నెట్టేసింది. 'అవునయ్యా గోపాలం. ఇవ్వాల్టిరోజు వైకుంఠ ద్వారా

లన్నీ బార్లా తెరిచి ఉంటాయి. తిన్నగా ఆ శేషతల్పశాయి పాదపద్మాల దగ్గరకే వెళ్ళిపోవచ్చును.' అరమోడ్పు కన్నులతో సాక్షాత్తూ తనే వెళ్ళి ఆ శేషతల్పశాయి పాదాల దగ్గర నిల్చున్నట్లు ఆనంద పారవశ్యంతో అన్నాడు.

'అయితే స్వామీ! ఆత్మ అనేది ఒకటి ఉందంటారు?'

"అయ్యో! అయ్యో! ఎంతమాట! ఈ క్షణభంగురమైన శరీరంలో అమరమైన ఆత్మ ఉంటుంది. ఆత్మకు చావు లేదు. ఆత్మ అమరం. ఈ శరీరం కేవలం మన వొంటిమీద చొక్కాలాంటిది. అది మాసిపోతే తీసేసి మరొకటి ధరిస్తాం. అలాగే ఆత్మకూడా శిథిలమైన శరీరాన్ని విసర్జిస్తుంది."

'మరి ఒక్కోసారి పసి శరీరాన్ని, మంచి వయసులో ఉన్న శరీరాల్ని కూడా అకస్మాత్తుగా వదిలేస్తుంది మీ ఆత్మ?'

సిద్ధాంతి ముఖంలో కోపం చిక్కపడింది. 'అదంతా పూర్వజన్మ కృతవిశేషం. ఈ భూమిమీద వారికి ఎంత రుణం ఉంటే అంతే అనుభవించి వెళ్ళిపోతారు.'

'కొందరు పుట్టగానే ఏమీ అనుభవించకుండానే వెళ్ళిపోతారు. కొందరు పుడుతూనే జీవరహితంగానే పుడతారు?'

సిద్ధాంతి ముఖంలో చిక్కపడిన కోపం గట్టిముడిగా మారింది. పలక్కుండా నడుస్తున్నాడు.

'కోపం వచ్చినట్లుందే ?'

'కోపం ఎందుకూ?' కోపంగా అన్నాడు సిద్ధాంతి.

'ఒక్క ప్రశ్న అడగమంటారా?'

' ఊఁ '

" ఆత్మ అంటే ఏమిటి స్వామీ! దానిని ఈ శరీరం తాలూకు ఆధివ్యాధులూ, ఈతిబాధలూ సోకుతాయా? ఈ శరీరంతోపాటు మనిషిలోని ఆత్మకూడా బాధకు గురి అవుతుందా ?" గోపాలం తెచ్చిపెట్టుకొన్న వినయంతో ప్రశ్నించాడు.

అవధాని ముఖంలో కోపం ముడివిడిపోయింది. 'అలారా దారికి!' అనుకున్నాడు. ముఖం గంభీరంగా మారిపోయింది.

"శరీరం, ఇంద్రియాలు, మనస్సు, బుద్ధి, వీటి అన్నిటికీ అతీతమైంది, సత్-చిత్-ఆనంద స్వరూపమైంది ఒకటి ఉంది. అదే ఆత్మ. ఆత్మ స్వయం ఆనందస్వరూపం. దానికి బాధలేమిటి? ఆత్మ కేవలం ఆ పరమాత్మ అంశమే. దానికి శరీరం తాలూకు ఆదివ్యాధులుకానీ, కల్మషంగానీ అంటవు" ఉపన్యాసం ఇస్తున్న ధోరణిలో చెప్పుకుపోతున్నాడు సిద్ధాంతి.

"మీలోనూ, నాలోనూ ఉన్న ఆత్మ ఒకటేనా స్వామీ?"

"అక్షరాలా! నీలోనూ, నాలోనూ. ఆమాటకొస్తే సమస్త జీవరాసుల్లో ఉన్న ఆత్మ స్వరూపం ఒకటే. అంతా ఆ పరమాత్మ అంశం. మోగవమాయచేత కప్పబడిన ఆత్మ తన అసలు స్వరూపాన్ని విస్మరించి ఈ భౌతిక సుఖాల కోసం ప్రాకులాడుతుంది." గొప్ప తత్వవేత్తలా మొహం

పెట్టి మాట్లాడుతున్న సిద్ధాంతిని చూస్తుంటే గోపాలానికి నవ్వొచ్చింది.

"ఎందుకయ్యా నవ్వుతావ్?" ఉక్రోషంగా ప్రశ్నించాడు సిద్ధాంతి.

'పరస్పర విరుద్ధంగా ఉండే మీ సిద్ధాంతాలను వింటుంటే నవ్వొస్తుంది' అన్నాడు గోపాలం చిరునవ్వుతో.

అవధాన్లకు అగ్గిలో వేసి పొర్లించినట్లుంది.

'రండి! అలా బెంచీమీద కూర్చుందాం.' అవధాని జవాబుకు ఎదురుచూడకుండానే గోపాలం పబ్లిక్ గార్డెన్ గేటుకు దగ్గిరగా ఉన్న బెంచీమీద కూర్చొన్నాడు. అవధాన్లు గోపాలాన్ని యాంత్రికంగా అనుసరించాడు. అతని మనస్సు గోపాలం వేసిన ప్రశ్న చుట్టూ తిరుగుతోంది. ఈ గడుగ్గాయి చిన్నప్పటినుంచీ ఇంతే. అప్పటికి గోపాలానికి మహావుంటే ఎనిమిదేళ్ళుంటాయేమో! ఒకనాడు తను గోపాలం నాన్నతో ఎవరో చచ్చిపోయారని చెబుతున్నాడు. ఆపక్కనే బొమ్మల పుస్తకాల్లోని బొమ్మల్ని కత్తిరిస్తూ కూర్చున్న గోపాలం లేచి తండ్రి దగ్గర కొచ్చాడు.

"ఎట్లా చచ్చిపోతారు?" గోపాలం ప్రశ్నించాడు తండ్రిని.

"చచ్చిపోతారు. అంతే!" అన్నాడు తండ్రి యింకేం చెప్పాలో తోచక.

"చచ్చిపోవటం అంటే?" గోపాలం ప్రశ్నించాడు మళ్ళీ.

"నువ్వెళ్ళి పడుకో. వెధవ ప్రశ్నలూ నువ్వూనూ" తండ్రి కసురుకున్నాడు. జవాబు తోచక గోపాలం కదల్లేదు.

'చచ్చిపోవటం అంటే, ప్రాణం పోవటం' అవధాన్లు జవాబిచ్చాడు.

'ప్రాణం పోవటం అంటే?'

'ప్రాణం పోవటం అంటే మాట్లాడరు. నడవరు. నువ్వాడుకొనే బొట్ లా బిగుసుకు పోతారు. అప్పుడు వాళ్ళను కాల్చేస్తారు' అన్నాడు అవధాన్లు.

ఓ నిముషం పసివాడి మొహంలో భయం, కుతూహలం ఒకదానొకటి తోసుకొని వచ్చాయి.

"ప్రాణం ఎలా పోతుంది."

"ప్రాణం ఎగిరిపోతుంది."

"ప్రాణానికి పక్షికిమల్లే రెక్కలుంటాయా?" ఆశ్చర్యంగా కళ్ళు పెద్దవిచేస్తూ ప్రశ్నించాడు.

"కాదు...అవును..." పసివాడికి ఏం జవాబు చెప్పాలో తోచక అవధాన్లు తికమకపడ్డాడు.

'ప్రాణం ఎక్కడనుంచి వస్తుంది?'

'భగవంతుడి దగ్గరనుంచి' గోపాలం తండ్రి జవాబిచ్చాడు.

'ఎక్కడికి మళ్ళీ ఎగిరిపోతుంది?'

'భగవంతుడి దగ్గరకే'

'భగవంతుడే మళ్ళీ తీసుకుంటాడా?'

'ఆఁ అవును!' అవధాన్లు జవాబిచ్చాడు.

'జపాను, అమెరికా వాళ్ళ ప్రాణాలు కూడా భగవంతుడి దగ్గరికే పోతాయా?'

'అవును' అనేశాడు అవధాన్లు.

"యుద్ధం కూడా భగవంతుడే చేయిస్తున్నాడా?"

" అవును "'

"అయితే భగవంతుడు మంచివాడు కాదా?"

అవధాన్లూ, తండ్రి ఒకరి మొహం ఒకరు చూసుకున్నారు. వాకిట్లోకి వచ్చిన కుక్కపిల్లను చూసి గోపాలం అన్నీ మర్చిపోయి దాని దగ్గరకు పరుగెత్తాడు.

"ఏమండీ గురూజీ! చాలా దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నారు? నా ప్రశ్నకు జవాబివ్వ లేదు?"

ఉలిక్కిపడి ఆలోచనల్నుంచి బయటపడ్డాడు అవధాని. 'నీ ప్రశ్నకు ఆనాడే జవాబివ్వలేకపోయాను. ఇవ్వాళేం ఇవ్వగలను?' అనుకున్నాడు మనస్సులోనే. పైకి గాంభీర్యంగా అన్నాడు. "నా సిద్ధాంతాలు పరస్పరం పైకి విరుద్ధంగా ఉన్నాయి అన్నావు! అవునా!"

"అవునండీ. ఒకవైపు ఆత్మానంద స్వరూపం. స్వయం స్వతంత్రమైంది అంటున్నారు. దానికి శరీరం తాలూకు ఈతి బాధలు కల్మషం అంటదన్నారు. మరోవైపు యోగమాయ చేత కప్పబడిన ఆత్మ ఐహికసుఖాల కోసం ఆరాటపడుతుందంటున్నారు. స్వయం స్వతంత్రమూ సాక్షాత్తూ పరమాత్మ అంశమూ అయిన యో గ మా య కప్పివేయటం ఏమిటి స్వామీ? ఇందాక శవం ఎదురైనప్పుడు 'మృతుని ఆత్మకు శాంతి కలుగుగాక' అన్నారు. తత్ చిత్-ఆనందస్వరూపం అయిన ఆత్మకు శాంతి కలగటం ఏమిటి స్వామీ? ముక్కోటి ఏకాదశిరోజు చనిపోయినవాడి ఆత్మ తిన్నగా వై కుం ఠం చేరుతుందన్నారు. అసలు ఆ ఆత్మే పరమాత్మ అంశం అయినప్పుడు అక్కడికి చేరుకోక మరెక్కడికి చేరుకుంటుంది. పైగా చావు బ్రతుకు లనేవి ఈ భౌతిక కాయానికి సంబంధించినవి కదా? మరి..." గోపాలం అవధానుల మొహంలోకి చూసి ఠక్కున ఆగిపోయాడు.

అవధానుల నుదురుమీద ముత్యాల్లా స్వేదబిందువులు దొర్లుతున్నాయి. కోపంతో ఆ పచ్చని మొహం రాగివర్ణాన్ని పులుముకుంది. చిటికలో మిగిలిపోయిన ముక్కుపొడుంను గట్టిగా పీల్చాడు. అది నశాళానికి అంటి ఉ క్కి రి బి క్కిరయ్యాడు. గోపాలానికి అవధానులమీద జాలివేసింది. పెద్దవాడు. అతనినమ్మకాలతనివి. తనకెందుకులే. కాని ఇలాంటి

వాళ్ళు వాళ్ళ నమ్మకాలను ఇతరుల నెత్తిన రుద్దటానికి ప్రయత్నిస్తారు. అందుకే తనకు వళ్ళుమంట.

"ఒకసారి యింటికిరండి! నాన్నగారు ఒకళ్ళే కలవరిస్తున్నారు" అన్నాడు గోపాలం మాట మారుస్తూ.

"అలాగేనోయ్" తేరుకుంటూ అన్నాడు అవధాన్లు.

"ఇవాళ ఎగ్జిబిషన్ గ్రౌండ్సులో పదహారు సంవత్సరాల కుర్రాడు పెట్రోలు పోసుకొని నిప్పంటించుకొని, మూడువందల గజాల ఎత్తునుంచి కిందవున్న బావిలోకి దూకుతాడట! వెళదామా చూట్టానికి?" అడిగాడు అవధాన్లు గోపాలం మళ్ళీ మొదటికి రాకుండా ఉంచే ప్రయత్నంలో.

గోపాలం ఆశ్చర్యంగా అవధాన్ల మొహంలోకి చూశాడు.

"మీకు ఇలాంటి ఇన్టరెస్టులుకూడా ఉన్నాయా?"

'ఏదో సరదా!' ఘొల్లున నవ్వాడు అవధాని. అవధాని ఘొల్లున నవ్వింది దేనికో తెలియని గోపాలం కళ్ళప్పగించి చూశాడు.

'అవును! సహజమే! ఇతరులను అపాయంలో చూట్టం అంటే ఎక్కువమంది మనుష్యులకు సరదాగానే ఉంటుంది.'

అవధాన్లు అర్థంకాక నొసలు ముడిచి గోపాలంకేసి చూశాడు

'బాక్సింగ్, సర్కస్, పులులమధ్య సింహాలమధ్య కూర్చుని వాటిని రెచ్చగొట్టటం. ఇలాంటివి చూట్టానికి మనుష్యులు ఎందుకు విరగబడతారంటారు గురువుగారూ?'

'ఎందుకేమిటి? అదో సరదా! కాలక్షేపం! ఇందులో ఇతరులు అపాయంలో ఉంటే చూసి సంతోషించటం అనే ప్రసక్తి ఏముంది?' విసుగ్గా ఉంది అవధాన్ల స్వరం.

'మరీ అంత విసుక్కోకండి! ఎవడైన పిల్లులతో, కుక్కలతో ఆడతారంటే జనం విరగబడరేం? ఎవడైన పదిగజాల ఎత్తునుంచి నేలమీదకు దూకుతాడంటే టికెట్ కొనుక్కుని చూట్టానికి వెళతారా?'

'ఎందుకెళతారు? అందులో ఏం విశేషం ఉందిగనుక?'

'అందులో ఏం విశేషం ఉంది అనకండి! అందులో ఏం అపాయం ఉంది అనండి!' అన్నాడు గోపాలం.

"అంటే నీ ఉద్దేశ్యం ఇలాంటివి చూడాలని కుతూహలం పడటంలో క్రూరత్వం ఉందంటావు."

"ఒకరకంగా అంతే! మనిషి జంతువులనుంచి వచ్చాడనేదానికి నిదర్శనం ఇది. చాలమంది మనుష్యుల్లో ఇంకా జంతు లక్షణాలు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. కొందరిలో నిగూఢంగా ఉంటాయి. మానవుడిలోని ప్రాథమిక గుణాలకు అంటే పాశవిక ప్రవృత్తులకు సంతృప్తి కావాలి."

"ఏమో! గోపాలం నీవాదన నాకు అర్థంకాదు. ఇంతకీ నువ్వు ఎగ్జిబిషన్ గ్రౌండ్సుకు వస్తావా రావా?" నిలదీసినట్లు ప్రశ్నించాడు అవధానులు.

గోపాలానికి ఇలాంటి దృశ్యాలను చూట్టం ఇష్టముండదు. చిన్నప్పుడు తమ ఊళ్లో దొమ్మరివాళ్ళు గడ కర్రలమీద పిల్లి మొగ్గలు వేస్తుంటేనే చూడలేక కళ్ళు మూసుకునేవాడు. పిల్లలంతా గోపాలాన్ని పిరికిపందగా భావించి గేలి చేసేవారు.

ఈ రోజు గోపాలం మనస్సేమీ బాగాలేదు. అవధాన్లతో కాలక్షేపం బాగుందనిపించింది. "వస్తాను పదండి!" అనేశాడు గోపాలం.

ఇద్దరూ ఎగ్జిబిషన్ గ్రౌండ్సుకు వచ్చేటప్పటికి బాగా చీకటిపడింది. ఎగ్జిబిషన్ ఆవరణలో దీపాలు దేదీప్యమానంగా వెలుగుతున్నాయి. జనం వస్తూనే ఉన్నారు. ఆడవాళ్ళూ పిల్లలూ మరీ ఎక్కువగా ఉండటం గోపాలానికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. 'ఇలాంటి వాటికి పిల్లల్ని తీసుకురావటం ఎందుకో' అనుకున్నాడు గోపాలం.

టిక్కెట్టు కొనుక్కుని బావి దగ్గరకు వెళ్ళారు. అప్పటికే జనం చుట్టూ కూర్చొని ఉన్నారు. ఇప్పటినుంచే ఆ జనంలో కూర్చోవటం గోపాలానికి నచ్చలేదు. అసలు గోపాలానికి ఆ దృశ్యం చూడాలనిపించలేదు. ఆ కుర్రాణ్ణి

ఒకసారి చూడాలని ఉంది. అవధానుల కళ్ళు ఎవరికోసమో వెతుకుతున్నట్లనిపించింది గోపాలానికి. ఇద్దరూ కబుర్లు చెప్పుకుంటూ దూరంగా నడిచారు. కొంచెం దూరంలో ఓ చిన్నగుంపు కనిపించి అటు నడిచారు. జనం పది పదిహేను మంది కంటే ఎక్కువ లేరు. మధ్యలో కాకీ దుస్తుల్లో ఓ కుర్రాడు నిల్చొని ఉన్నాడు. చుట్టూ చేరి జనం ఏదో ఏదో అడుగుతుంటే ఉత్సాహంగా జవాబు లిస్తున్నాడు. ఆ కుర్రాడు ఎవరో గోపాలానికీ, అవధానులకూ అర్థం అయింది. ఆత్రంగా జనంలో జొరబడ్డారు.

అంతలో గుబురు మీసాల వ్యక్తి ఒకడు చుట్టూ మూగిన జనాన్ని తప్పుకోమని మందలించాడు. అతను అవధానుల్ని చూస్తూ చేతులు జోడించి నమస్కరించాడు. అవధానులు మొహం విప్పారింది.

"అయ్యవార్లుగారూ! రండి! రండి! పొద్దున తమ కోసం కబురు పెట్టాను" అన్నాడు అతడు, అయ్యవార్లు స్వయంగా సాక్షాత్కరించినందుకు సంతోషపడుతూ.

"కబురందింది యాదగిరీ! ఉదయం రావటానికి తీరిక చిక్కలేదు. అందుకే ఇటు వచ్చాను" అన్నాడు అవధాన్లు.

"తమరు టికెట్ కొనుక్కొని రావటం ఏమిటి అయ్యవారూ? నాకు కబురు చేస్తే స్వయంగా వచ్చి తీసుకొచ్చేవాణ్ణిగా!"

"దానికేంలే! ఈ కుర్రాడు కొన్నాడులే టికెట్లు. నాకాకావాల్సిన కుర్రాడేలే!" అవధానులు అన్నాడు. యాదగిరి గోపాలానికి నమస్కరించాడు. గోపాలం కూడా మౌనంగా నమస్కరించాడు. యాదగిరి ఆ కుర్రాణ్ణీ, అవధాన్లనూ, గోపాలాన్నీ తీసుకొని జనంలోంచి దారితీశాడు. అవధాన్లకూ యాదగిరికీ ఉన్న సంబంధం ఏమిటో ఆలోచిస్తున్నాడు గోపాలం.

బావికి పదడుగుల దూరంలో చుట్టూ మూయకట్టిన డేరాలోకి నలుగురూ వెళ్ళి కూర్చున్నారు.

"ఎల్లుండి కొత్త ఇంట్లో సత్యనారాయణ వ్రతం చేయిద్దామని తమరికి కబురు పెట్టాను" అన్నాడు యాదగిరి.

యాదగిరి గత పాతికేళ్ళుగా తిరునాళ్ళలోనూ, మైత్రీ గోరాండ్లూ, లక్కిడిప్పులూ, చట్కాలూ చిట్కాలూ కలిపి అనేక తమాషాలు చేయించి, జనానికి వినోదాన్ని అందించి ఓ లక్ష రూపాయలదాకా సంపాదించాడు.

కొత్త యిల్లు కట్టించాడు. పూజలకూ, పునస్కారాలకూ అవధానుల్నే పిలుస్తూ ఉండేవాడు. యాదగిరికి పాపభీతి లేకపోయినా దైవభక్తి పరాయణుడు.

"అలాగే! దివ్యంగా చేయిస్తాను" అవధానులకు మనసు సత్యనారాయణ వ్రతంలో పొందబోయే సంభావనల మీదకు మళ్ళగా, కళ్ళు మాత్రం ముచ్చటగా; గంభీరంగా

కూర్చునివున్న కుర్రాడిమీదే ఉన్నాయి. యాదగిరి కుర్రాణ్ణి అవధానులకు పరిచయం చేశాడు.

అవధానుల్ని కుతూహలంగా చూస్తూ చేతులు జోడించాడు ఆ కుర్రాడు. పచ్చగా బొద్దుగా ఉన్నాడు. ముఖ కవళికలు స్పష్టంగా, ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాయి. ఒత్తుగా ఉన్న కనుబొమ్మల క్రింద ఉన్న ఆకర్షణీయమైన ఆ కళ్ళలో ఎన్నో ఆశలూ, భావాలూ తొణికిసలాడుతున్నాయి. ధృఢంగా కొంచెం పెద్దదిగా ఉన్న పై పెదవి మీద స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న నల్లని చార అతని శరీరాన్ని ఆక్రమించబోతున్న యవ్వనాన్ని ఎత్తి చూపిస్తుంది. ఆ అందమైన ముఖాన్ని విడవలేక బాధపడుతున్నదా అన్నట్లు ఇంకా పసితనం కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తూంది.

యాదగిరి అవధానుల్నీ, గోపాలాన్నీ కుర్రాడితో రూంటులో వదిలేసి 'ఇప్పుడే వస్తా'నంటూ బయటకు వెళ్ళాడు.

'ఈ కుర్రాడు చచ్చిపోతే!' గోపాలం హృదయం కంపించింది. "నీ పేరేమిటోయ్ '" అవధానులు కుర్ర వాడిని కుతూహలంగా ప్రశ్నించాడు.

"నాగేశ్ !" కుర్రాడి కంఠంలోంచి మాటలు వెదురుబొంగు పగిలి గాలికి శబ్దం చేస్తున్నట్లు వచ్చాయి.

ఈ వయుస్సులో ఉండే కుర్రవాళ్ళ స్వరం తమాషాగా ఉంటుంది అనుకున్నాడు గోపాలం.

"ఎంతకాలంగా ఈ ఫీట్స్ చేస్తున్నావ్ ?" గోపాలం ప్రశ్నించాడు.

"ఇదే మొదటిసారండీ !" జవాబిచ్చాడు కుర్రవాడు.

"మొదటిసారా? భయం వెయ్యటంలేదూ?" గోపాలం నాగేశ్ కళ్ళలోకి లోతుగా జాలిగా చూస్తూ ప్రశ్నించాడు. ఎంత కళ గల మొహం. చదువుకున్నవాడిలా ఉన్నాడు.

నాగేశ్ నవ్వాడు. నవ్వినప్పుడు నాగేశ్ ముఖం నూరు కాండిల్స్ బల్బ వేసినట్లు వెలిగిపోయింది. ఆ నవ్వులో గర్వం ఇమిడి ఉంది.

'భయమా? ఎందుకూ ?" ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు నాగేశ్ చిరునవ్వుతో. విశ్వాన్ని జయించడానికి బయలు దేరిన సికిందర్‌ను ఆ ప్రశ్న అడిగితే బహుశా నాగేశ్ లాగే నవ్వి, నాగేశ్ లాగే ఎదురుప్రశ్న వేసి ఉండేవాడేమోనని పించింది గోపాలానికి.

'ఈ విద్యను నువ్వు ఎవరిదగ్గర నేర్చుకున్నావ్ ?' అవధానులు ప్రశ్నించాడు.

'ఎవరిదగ్గరా నేర్చుకోలేదు. మా కుటుంబం వృత్తే ఇది' అన్నాడు నాగేశ్.

'అంటే మీ నాన్న కూడా ఇదే పని చేసేవాడా ?' గోపాలం ఆత్రంగా అడిగాడు.

"అవును మా నాన్నే కాదు. మా నాన్న నాన్న,

వాళ్ళ నాన్నా కూడా ఇదేపని చేశారు" అన్నాడు నాగేశ్ ఉరకలు తీస్తున్న ఉత్సాహంతో.

"మీా నాన్న ఉన్నాడా?"

"లేడండీ. మా నాన్న పోయిన సంవత్సరం పూనాలో ఈ ప్రదర్శన ఇస్తూ చనిపోయాడు."

గోపాలం ఉలిక్కిపడ్డాడు. నాగేశ్ కళ్ళలోకి లోతుగా చూశాడు. తండ్రిని జ్ఞాపకం చేసుకోవటం వల్ల నీరు నిండిన ఆ కళ్ళలో ఏమీ కనిపించలేదు గోపాలానికి.

"మీ తాత ఎలా చనిపోయాడు ?" గోపాలం కంఠంలో బాధ ధ్వనించింది.

'మా తాత కూడా ఎంతో కాలం ఈ వృత్తిమీదే బ్రతికాడు. కాని చివరకు ఈ ఫీట్ చేస్తూనే చనిపోయాడట'

'మరి వాళ్ళ నాన్న !' ఆదుర్దాగా ప్రశ్నించాడు. అవధానులకు గోపాలం ప్రశ్నలు విసుగు పుట్టించాయి.

'ఆయన మామూలుగా ఏదో జబ్బుచేసి చచ్చిపోయాడట' చిరునవ్వుతో జవాబిచ్చాడు నాగేశ్.

గోపాలం నిట్టూర్పు విడిచాడు.

'ఇదంతా తెలిసే నువ్వీ సాహసం చేస్తున్నావా ?' గోపాలం ప్రశ్న నాగేష్‌ను ఉద్దేశించే వేసినా తనకు తానే వేసుకున్నట్లుంది. దూరంగా నాగేశ్ భవిష్యత్తును చూట్టానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

నాగేశ్ కిలకిల నవ్వాడు. గోపాలం వెర్రిమొహం వేసి నాగేశ్ మొహంలోకి చూశాడు.

"బాబుగారూ! ఒక వేళ మీ నాన్నగారూ, ఆయన నాన్నగారూ ఆఫీసులో పనిచేస్తూ చేస్తూ చచ్చిపోయారనుకోండి. మీరు ఆఫీసులో పనిచెయ్యటానికే భయపడతారా?" నాగేశ్ ప్రశ్నకు ఏం సమాధానం ఇవ్వాలో గోపాలానికి తోచలేదు. ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ ఉండిపోయాడు ఓ క్షణం.

'అదీ ఇదీ ఒకటెలా అవుతుంది? మీ నాన్న దగ్గర ఈ విద్య నువ్వెందుకు నేర్చుకోలేదు?' ఈసారి ప్రశ్నించటం అవధాన్లు వంతయింది.

'మా నాన్నకు నేను ఈ వృత్తి చేసి బ్రతకటం ఇష్టం లేదు. మా నాన్న ఈ ఫీట్ చేస్తున్నప్పుడు అసలు నన్ను చూడనిచ్చేవాడే కాదు. ఒకటి రెండుసార్లు నేనే దొంగతనంగా వెళ్ళి జనంలో కూర్చొని చూశాను. అది తెలిసి మా నాన్న నన్ను బాగా కొట్టాడు కూడా.'

'మీ నాన్నకు నువ్వు ఏం పని చెయ్యాలని ఉండేది?' గోపాలం కుతూహలంగా ప్రశ్నించాడు.

'బాగా చదువుకుని మంచి ఉద్యోగం చెయ్యాలని ఉండేది.'

'ఏం చదువుకున్నావ్?' అవధాన్లు ప్రశ్నించాడు.

'మొన్ననే స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్ష రాశాను.'

నాగేశ్ జవాబుకు విస్తుపోయి చూశారు ఇద్దరూ.

'మరి అంత చదువుకుని ఇదేం పని? మీ నాన్న కోరిక ప్రకారం ఏదైనా ఉద్యోగం చూసుకోకూడదు?' అన్నాడు గోపాలం.

నాగేష్ అదోలా, చాలా కాచి వడపోసిన వాడిలా నవ్వాడు.

"బాబుగారూ, ఇంకా మీకు పరిస్థితులు తెలిసినట్లు లేవు. ఈ రోజుల్లో ఎం. ఏలూ, బి. ఏలూ ఉద్యోగాలు దొరకక తిరుగుతున్నారు. స్కూలు ఫైనలు చదివిన నాకు, ముఖ్యంగా రికమండేషన్ ఏమీ లేకుండా ఉద్యోగం ఎవరిస్తారు? వినలేదూ! ఈ మధ్య ఇంజనీరు పాసయిన ఒక యువకుడు యల్. డి. సీ. గా చేరటానికి వెళితే ఆ ఆఫీసరు చేర్చుకోను పొమ్మన్నాడట. ఏ బి. ఎ. పాసయినవాడో అయి ఉంటాడు. రాజకీయ పక్షుల రెక్కల నీడలో ఆ కుర్చీని సంపాదించి ఉంటాడు. తనకంటే ఎక్కువ చదివినవాణ్ణి తన క్రింద ఉద్యోగంలో వేసుకోవడం ఏనాటికైనా తనకే ముప్పని భయమో ఏంపాడో!" ఉద్రేకంగా మాట్లాడుతున్న నాగేష్ లేత బుగ్గల్లో రక్తం చిమ్మింది. గోపాలం ఆ కుర్రవాడి విజ్ఞానానికి విస్మయం చెందాడు.

'అయితే; ఇంత చదువూ చదివి జీవితమంతా ఇదే వృత్తి చేస్తావా?' అవధానులు ప్రశ్నించాడు.

ఆ ప్రశ్నకు నాగేష్ ముఖం మీద వయస్సుకు మించిన గాంభీర్యం అలుముకుంది. ఓ క్షణం మౌనంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. అంతలో నాగేష్ కళ్ళలో కదిలిన కాంతి రేఖల తాలూకు వెలుగు మొఖం మీది గాంభీర్యాన్ని కప్పివేసింది.

"లేదు. నేను ఇంకా చదువుతాను. ఐ. ఏ. యస్. పాసవుతాను. కలెక్టరవుతాను." దూరంగా చూస్తూ అన్న ఆ మాటలు తనకు తనే తన నిర్ణయాన్ని వినిపిస్తున్న ట్లున్నాయి.

"నువ్వు తప్పక గొప్పవాడివి అవుతావురా! కుర్రోడా! నీ ముఖంలో రాచకళ ఉట్టిపడుతోంది. ఆ నుదురు చూడ వయ్యా గోపాలం? ఎంత ప్రశస్తంగా ఉందో ఆ లలాటం!" అన్నాడు అవధానులు ఉత్సాహంగా.

"అవధానులుగారూ. నాగేష్ చెయ్యి చూడండి!" అన్నాడు గోపాలం.

నాగేష్ కుతూహలంతో ఓ నిమిషం అవధానుల వైపూ, మరో నిమిషం అతని చేతిలోని పంచాంగంవైపూ చూసి, కుడిచేతిని ముందుకు చాచాడు.

అవధానులు చెయ్యి అందుకొని పరీక్షగా చూశాడు. "అహా! ఎంత అదృష్ట జాతకుడివోయ్! నువ్వు తప్పక కలెక్టర్ అవుతావు. అప్పుడు నాకు పట్టు పంచల చాపు

పెట్టాలి సుమా!" అన్నాడు అవధానులు. నాగేష్ మొహం సిగ్గుతో కందిపోయింది. పర్సు తీసి ఐదు రూపాయల నోటు తీసి అవధానుల కిస్తూ వినమ్రతతో మ్రొక్కాడు. ఐదు రూపాయల నోటు తీసుకోవటానికి ఓ క్షణం తటపటాయించాడు. మళ్ళీ వద్దు వద్దంటూనే అందుకొని రొంటి మడతలో పొడుంకాయ పక్కగా తోసేశాడు. గోపాలం మనస్సు చివుక్కుమంది. అవధానులవైపు నిరసనగా చూశాడు. అవధానులు గోపాలాన్ని చూస్తేగా సిగ్గుపడటానికి? గోపాలం బుర్రలోకి అకస్మాత్తుగా ఓ ఆలోచన వచ్చింది.

"సిద్ధాంతిగారూ! నాగేష్ ఎంతకాలం బ్రతుకుతాడో చెయ్యి చూసి చెప్పండి."

నాగేష్ చేతిని పరీక్షగా చూసి "ఎనభయి సంవత్సరాలకు ఢోకాలేదు" అన్నాడు అవధానులు.

"సరిగ్గా చూడండి!" ఆత్రంగా అన్నాడు గోపాలం.

'అవునయ్యా! చూడు ఈ రేఖ కోటేరు వేసినట్లు ఎంత తిన్నగా ఉందో! ఎక్కడా చిన్న అడ్డగీత కూడా లేదు' అన్నాడు అవధానులు.

'అవునయ్యా గోపాలం! ఇలాంటివి నువ్వు నమ్మవుగా? మరి ఇప్పుడూ '

'ఇప్పుడు నమ్మాలనిపిస్తుంది' అన్నాడు గోపాలం. మరో సమయంలో అయితే గోపాలం ఇలాంటివి నమ్మడు.

మనస్సును ఏదో సందేహం పీడిస్తుంటే, ఆ బాధనుంచి విముక్తిని పొందటానికి నమ్మటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

'నాగేష్, ఇంకా చదువుతానన్నావుగా? ఎలా చదువుతావు?' గోపాలం ప్రశ్నించాడు నాగేష్‌ను.

'ఈ రెండు నెలలూ శలవలుగా? ఈ రెండు నెల్లూ ఈ ప్రదర్శనలిచ్చి బాగా సంపాదిస్తాను. ఇవ్వాళ ఇప్పటి కిప్పుడే ఐదువందలు కలెక్షన్ అయింది; కనీసం నా వాటా వంద రూపాయలైనా వస్తాయి.'

"మిగతా సొమ్ము ఎవరికి పోతుంది?"

"కొంత ఖర్చులకు పోతుంది. మిగిలింది కంట్రాక్టర్ యాదగిరిగారూ, నేనూ సమానంగా పంచుకుంటాం. ఏర్పాట్లన్నీ ఆయనే చేస్తారు."

"ఆఁ తరువాత?" అవధానులు కుతూహలంగా ప్రశ్నించాడు.

"కనీసం ఈ రెండు నెలల్లో మూడు వేలయినా సంపాదిస్తాను. నేను చిన్నవాణ్ణికాబట్టి ఈ ప్రదర్శనలకు ఇంత డబ్బు వస్తుంది! నాకో అక్కయ్య ఉంది. అక్కయ్యకు పెళ్ళి కాలేదని అమ్మ రోజూ బాధపడుతూ ఉంటుంది. ఈ డబ్బుతో అక్కయ్యకు పెళ్ళి చేస్తాను. నా చదువుకు కావాల్సింది మధ్య మధ్య శలవుల్లో ఈ ప్రదర్శనలిచ్చి సంపాదిస్తాను." గబగబా ఉత్సాహంగా చెప్పుకుపోతున్నాడు

నాగేశ్. నయాగరా జలపాతాలు ఎన్నయితే నాగేశ్‌లో ఉరకలుతీస్తున్న ఉత్సాహంతో సమానం అవుతాయి!

"మరి ఈ విద్యను మీ నాన్న దగ్గర నువ్వు నేర్చుకోలేదు. ఎలా చేస్తావు? ఒకవేళ...?" గోపాలం గొంతులో అపశ్రుతి పలికింది.

"నాకే అపాయము జరగదు. ఇదిగో చూడండి. ఈ ఆంజనేయస్వామివారి బిళ్ళ! దీన్ని మా నాన్న ఈ ప్రదర్శనలిస్తున్నప్పుడు ధరించేవాడు. మా తాతకూడా ధరించేవాడు. ఇప్పుడు నేనూ వేసుకున్నాగా నాకే అవాంతరము జరగదు–" అంటూ షర్టుగుండీలు ఊడదీసి, నల్లదారంతో వేలాడుతున్న అరచేతి వెడల్పునున్న రాగిబిళ్ళను చూపించాడు. దాని మీద సంజీవ పర్వతాన్ని అరచేతిలో ఎత్తుకొని ఎగురుతున్న ఆంజనేయస్వామి బొమ్మ స్పష్టంగా కనిపిస్తూంది. ఆ బిళ్ళను కళ్ళ కద్దుకొని, షర్టు లోపలకు వేసుకొని గుండీలు పెట్టుకోసాగాడు.

సిద్ధాంతి గోపాలం మొహంలోకి సగర్వంగా చూశాడు.

"మీ నాన్న చచ్చిపోయిన రోజు ఇది వేసుకోలేదూ" గోపాలం వేసిన ప్రశ్నకు అవధానులకు వళ్ళు మండింది.

"ఊం మర్చిపోయాడు. ఆ రోజు ఉదయమే మా అమ్మ ఆ బిళ్ళను చింతపండుతో బాగా తోమి తుడిచి, గూట్లోపెట్ట

పూజ చేసిందట. మా నాన్న మర్చిపోయి వెళ్ళిపోయాడు. అందువల్లనే మా నాన్న చచ్చిపోయాడని మా అమ్మ చెప్పి చెప్పి ఏడుస్తుంది."

"అయినా యీ ఒక్కబిళ్ళే రక్షించదు. ఈ విద్యకు సంబంధించిన సుళువులు ఏమైనా వుండి ఉంటాయి. బట్టలు కూడా మామూలివి అయి వుండవు. అయినా మీ అమ్మ గారిని అడిగి చూడకపోయావు?" గోపాలం దిగులుగా అన్నాడు.

"మా అమ్మకు తెలవదుగా? శెలవల్లో ఫ్రెండ్ ఇంటికి హైదరాబాదు వెళుతున్నానని చెప్పాను. అమ్మకు తెలిస్తే చచ్చినా ఒప్పుకోదు-" అన్నాడు నాగేశ్ కొంటులోంచి బయటికి చూస్తూ

"మీ అమ్మకు తెలియకుండా నువ్వీ పని చేయటం మంచిదికాదు. ఇవ్వాల్టికిది మానేసేయ్. తరువాత ఆలోచించుకో వచ్చు." ఆదుర్దాగా అన్నాడు గోపాలం.

"అదెలా బాబుగారు?" అన్నాడు నాగేష్ సాలోచనగా.

"ఏముంది? ఎవరి డబ్బు వాళ్ళకిస్తే సరిపోయే? నీకు వంట్లో బాగా లేదని మీ కాంట్రాక్టర్ చేత చెప్పించవచ్చును" అన్నాడు గోపాలం.

"అలా చేస్తే ఇంత జనం ఆ యాదగిరిని ప్రాణాలతో వదుల్తారా? ఆంజనేయస్వామివారు ఆ కుర్రాడి గుండెల మీద అంత దేదీప్యమానంగా వెలిగిపోతుంటే భయం దేనికి? ఆ

స్వామి మహిమ నీలాంటి నాస్తికులకు అర్థం కాదు. పైగా ఆ కుర్రాడి చేతి రేఖలు ఎంత స్పష్టంగా ఉన్నాయి! ఎనభయ్ సంవత్సరాలు ఢోకా లేకుండా బ్రతుకుతాడు. చాలా గొప్ప భవిష్యత్తు ఉంది" అవధానులు గబగబా అనేశాడు.

నాగేష్ కళ్ళలో కాంతిరేఖలు కదిలిపోతున్నాయి. శరీరంలోని ప్రతి అణువులో జీవితం నిండుగా ప్రవహిస్తుంది. గోపాలం ఆ కుర్రవాణ్ణే రెప్పవాల్చకుండా చూస్తూ కూర్చున్నాడు. దూరంగా బావి దగ్గర ఉన్న జనంలో అల్లరి! నాగేష్ ఉలిక్కిపడి టెంటులోంచి బయటకు చూశాడు.

మైక్‌లో నుంచి కాంట్రాక్టర్ యాదగిరి కంఠం బిగ్గరగా వినిపిస్తూంది.

"త్వరపడండి! త్వరపడండి! ఐదు నిముషాలలో అతి లోక భయంకరమైన ఫీట్ జరుగబోతున్నది! ప్రవేశం ఒక్క పావలా మాత్రమే! ఇరవై అయిదు నయా పైసలు! త్వరపడండి! త్వరపడండి! వ్యవధి లేదు."

నాగేష్ లేచి నుల్చున్నాడు.

అవధానులుకు వళ్ళు పులకరించింది.

గోపాలానికి ఒళ్ళు జలదరించింది.

"ప్రపంచంలో ఇంతవరకు కనీవినీ ఎరుగని వింత! ముక్కుపచ్చలారని పదహారేళ్ళ బాలుడు—మూడు వందల గజాల ఎత్తు నుంచి అగ్నిగోళంగా మారి, సరాసరి మృత్యుగహ్వారంలోకి ఎలా దూకుతాడో కనులారా చూడండి! ఒక్కపావలా

మాత్రమే! వెల్ ఆఫ్ డెత్! ఒక కప్పు కాఫీ ధరకే! వెల్ ఆఫ్ డెత్! రెండు రబ్బరు బెలూన్ల వెల! ఇరవై అయిదు నయాపైసలు మాత్రమే! త్వరపడండి! కొద్దిక్షణాల్లో షో బిగిన్ కాబోతోంది! వెల్ ఆఫ్ డెత్!'' యాదగిరి కంఠం తారాస్థాయిలో వినిపిస్తూంది.

''వెల్ ఆఫ్ డెత్!'' గోపాలం చెవుల్లో గింగురుమంటోంది యాదగిరి కంఠం. మెదడులో సన్నగా పోటు ప్రారంభ మయ్యింది. లేచి రెండడుగులు ముందుకు వేసి గబుక్కున నాగేష్ చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.

అవధానుల గుండెలు గుబగుబలాడాయి.

''బాబుగారూ! భయపడకండి. టైం అయిపోయింది. మళ్ళీ అర్ధగంటలో వచ్చి మిమ్మలను కలుసుకుంటాను. నాకు కనిపించకుండా వెళ్ళిపోకండి! అంటూ నాగేష్ గోపాలానికి, అవధానులకూ నమస్కారంచేసి బయటకు వెళ్ళిపోయాడు. నాగేష్ వెనకే గోపాలం వెంటు బయటకు వచ్చినిలబడ్డాడు.

దూరంగా బావి దగ్గర నిచ్చెన ముందు నిలబడ్డ నాగేష్‌ను తదేక దృష్టితో చూస్తున్న గోపాలాన్ని భుజంతట్టి ''రావోయ్‌గోపాలం! మనంకూడా వెళదాం'' అన్నాడు అవధానులు.

''నేను ఇక్కడే ఉంటాను. మీరు వెళ్ళండి!''అన్నాడు గోపాలం నూతిలోనుంచి మాట్లాడుతున్నట్లు.

గోపాలం ముఖంలోకి ఓ నిముషం ఆశ్చర్యంగా చూసి

అవధానులు గబగబా ముందుకు జనాన్ని తోసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

మరో రెండు నిమిషాలకు నిచ్చెన మెట్లలా కట్టివున్న ఇనుప మెట్లను గబగబా ఎక్కిపోతున్నడు నాగేష్. వేల కొద్దీ కళ్ళు ఆ కుర్రాడితో పాటు పైకి ఒక్కొక్క మెట్టే ఎక్కుతున్నాయి. అందరూ గాలి పీల్చుకోవటం కూడా మర్చిపోయినట్లు చూస్తున్నారు.

గోపాలం మెడ విరుచుకుని పైకి చూశాడు. చుక్కల్లో చందమామలా నాగేశ్ విశాలమైన ఆకాశంలో తెల్లని నల్లని మబ్బుల క్రింద ఇనప చట్రంలో నిలబడి ఉన్నాడు. పదహారేళ్ళ నాగేశ్ ఐదేళ్ళ కుర్రాడికంటే చిన్నగా కనిపిస్తున్నాడు.

బావి చుట్టూ జనం ఇసుకవేస్తే రాలకుండా ఉన్నారు. మోరలు పైకెత్తి కళ్ళార్పకుండా చూస్తున్నారు. ఆరునెలలు గర్భిణీస్త్రీ పణ్ణర్థం పిల్లాడిని చంకనేసుకొని గుండెలు చిక్క బట్టి పైకి చూస్తోంది! నాగేశ్ ఒక జేబులో నుంచి సీసా తీసాడు. "పెట్రోలు పెట్రోలు" అంటూ జనంలో కేకలు. సీసాను బిరడా తీసి ఒంటిమీద ఒలకబోసుకున్నాడు. సీసాను కింద బావిలోకి విసిరాడు. రెండో జేబులో నుంచి అగ్గిపెట్టె తీసి అందరికి చూపిస్తున్నాడు. అగ్గిపెట్టె కనిపించకపోయినా ఆ చేతిలో ఉండేదేమిటో అందరికీ అర్థం అయింది.

అవధానులకు చిరుచెమటలు పట్టి చంకలోని పంచాంగం, బొంటినున్న ఐదు రూపాయల నోటు చెమ్మగిల్లాయి. ఆ

సమయంలో ఓ చిటికెడు పొడుం పట్టుపడితే బాగుంటుందని పించింది. కాని ఈ లోపలే ఆ దృశ్యం జరిగిపోతే ?

"మృత్యువుతో నేరుగా పోరాటం! వెల్ ఆఫ్ డెత్!" తారాస్థాయిలో వున్న యాదగిరి కంఠం అకస్మాత్తుగా ఆగిపోయింది. వెంటనే పెద్దగా గంట మోగింది.

ఒకటీ !

రెండూ ! మూ...!

పేదవాడి ఆకలిలా అగ్ని దేవుడు భగ్గుమన్నాడు. నాలుకలు చాచిన అగ్నిజ్వాలలతోపాటు, అంతకంటే తీవ్రగతితో ఓ ఆర్తనాదం వినిపించింది. ఆ మండుతున్న ఆకారం క్షణకాలంలో గిర్రున సుడులు తిరుగుతూ వచ్చి కిందవున్న "వెల్ ఆఫ్ డెత్" బావిలో కాళ్ళ ఒడ్డునే పైకి చూస్తూ నిలబడ్డ వాళ్ళ నెత్తినే పడింది.

జనం కకావికలై పరుగెత్తసాగారు. కొందరికి బట్ట లంటుకున్నాయి. పిల్లాజెల్లా, ఆడా మగా విచక్షణ లేకుండా విరగదొక్కుకుంటున్నారు. ఒకటే తొక్కిసలాట. క్రింద పడ్డవాళ్ళ పీకల మీదుగా నడిచి ప్రాణాలు రక్షించుకోవటమే ఆ భీభత్సంలో పరమధర్మంగా పాటించబడింది.

గోపాలం గుండెలు బ్రద్దలయినై. మస్తిష్కంలో అగ్నిగోళాలు పేలాయి. అంతలో అంధకారపు చుట్టలు సుడులు తిరిగాయి. నిరాకార రూపాలు అల్లిబిల్లి తిరిగాయి. అవధానులు వచ్చి రెక్కపట్టుకొని లేపేదాకా గోపాలం ఈ

ప్రపంచంలో లేదు. స్పృహ వచ్చిన గోపాలం లేచి మట్టి దులుపుకొని అవధానుల భుజం ఆసరాగా బయటకు నడిచాడు.

కొద్ది నిమిషాల క్రితం, ఆనందంతో, ఉద్రేకంతో, ఉరవళ్ళు తొక్కుతూ, కేరింతలు కొట్టున్న ప్రదర్శన వాతావరణం భీభత్సంగా మారి, ఆర్తనాదాలతో శోకతప్తమయిపోయింది. అంతా నిర్వికారంగా చూస్తూ అవధానులూ, గోపాలమూ ఆ ప్రదర్శనశాల నుంచి బయటపడ్డారు.

సిమెంటు రోడ్డుమీద నడుస్తోన్న గోపాలం, ఇసుకలో కూరుకుపోతున్నట్లు అడుగులో అడుగు వేస్తున్నాడు. పక్కనే అవధానుల పాదాలు భూమిని ధాటిగా తాకుతున్నాయి. ఇద్దరి మధ్యా మౌనం హిమాలయ పర్వతంలా నిలబడి ఉంది. గోపాలం మనస్సు అతి శీతలంలో ఉదకం ఘనీభవించే స్థితిలో ఉంది. అవధానుల మనస్సు వేడి తగిలిన మంచుగడ్డ కరిగే స్థితిలో ఉంది.

నడుస్తూ నడుస్తూ గోపాలం ఏదో వింటూ అప్రయత్నంగా హఠాత్తుగా ఆగిపోయాడు. అవధానులూ యాంత్రికంగా గోపాలాన్నే చూస్తూ నిల్చుండిపోయాడు.

దేవాలయంలోంచి గంటలు వినబడుతున్నాయి. అది ఆంజనేయస్వామివారి గుడి. శనివారం కావటం వల్ల గుళ్ళో హడావిడిగా ఉంది. గర్భగుడిలోంచి ఆంజనేయస్వామివారి దండకం స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. గోపాలానికి ఏమీ కనిపించటం లేదు. అంతా చీకటి. లోపల చీకటి. బయట చీకటి

చేతులు జోడించి తలవంచే మంత్రముగ్ధుడిలా గోపాలం దేవాలయ ప్రాంగణంలోకి ప్రవేశించాడు.

అలా గుడిలోకి పోతున్న గోపాలాన్ని విస్తుపోయి చూశాడు అవధానులు. అడుగు ముందుకు వెయ్యబోయి విద్యుత్ ఆగిపోయిన యంత్రంలా కదలకుండా అలానే నిలబడిపోయాడు.

అవధానులకు మళ్ళీ కాళ్ళకింద ఏదో చల్లగా తగిలి "కీచ్" మన్నట్టనిపించింది. అది పసిబిడ్డ పాల గొంతుకో, లేక చూలాలి నిండుగర్భమో ! అవధానులు తల విదిలించుకున్నాడు. చంకలోని పంచాంగం చేతిలోకి తీసుకొని చూశాడు. కళ్ళు జ్యోతుల్లా మండుతున్నాయి. చేతిలో ఉన్న పంచాంగాన్ని ఆంజనేయస్వామివారి గుడి గోడపక్కగా పొర్లాడుతున్న కుక్క మీదకు విసిరాడు.

రొంటినవున్న ఐదురూపాయల నోటు తీసి గుడిముందు కూర్చున్న కళ్ళులేని కబోది చేతుల్లోకి విసిరాడు. రెండు చిటికెలు నశ్యం పట్టించాడు. ఏదో జ్ఞానబోధ అయిన వాడిలా రెండుసార్లు తల పంకించి, పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ, ముందుకు, ఆంజనేయస్వామివారిగుడి దాటి గబగబా వెళ్ళిపోయాడు.

o o o